



KV-1557

Seat No. _____

M. A. (Sem. - II) Examination

April/May - 2013

Sanskrit : Paper - 204

(Alankar) (Elective Course)

नाट्यशास्त्र : अध्याय १-२-६

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१ नीचेनाभांथी कोर्ष पक्ष चार कारिकाओ समझवो : १४

- (१) तेषां तु वचनं श्रुत्वा मुनीनां भरतो मुनिः।
प्रत्युवाय ततो वाक्यं नाट्यवेदकथां प्रति ॥१/६॥
- (२) यस्मादनेन ते विघ्नाः सासुराः जर्जरीकृताः।
तस्माज्जर्जर इत्वेव नामतोऽयं भविष्यति ॥१/७३॥
- (३) रङ्गपीठस्य मध्ये तु स्वयं ब्रह्मा प्रतिष्ठितः।
इत्यर्थं रङ्गमध्ये तु क्रियते पुष्पमोक्षणम् ॥१/९५॥
- (४) तेषां तु वचनं श्रुत्वा मुनीनां भरतोऽब्रवीत्।
लक्षणं पूजनं चैव श्रूयतां नाट्यवेरमनः ॥२/४॥
- (५) रङ्गपीठं ततः कार्यं विधिदृष्टेन कर्मणा।
रङ्गशीर्षन्तु कर्तव्यं षड्दारुकसमन्धितम् ॥२/६८॥
- (६) एवमेतेन विधिना चतुरस्रं गृहं भवेत्।
अतः परं प्रवक्ष्यामि त्र्यश्रगेहस्य लक्षणम् ॥२/१०१॥
- (७) भावाश्चैव क्व प्रोक्ताः किं वा ते भावयन्त्यपि।
संग्रहं कारिकां चैव निरुक्तं चैव तत्त्वतः ॥६/३॥
- (८) भावाभिनयसंबद्धान्स्थायिभावास्तथा बुधाः।
आस्वादयन्ति मनसा तस्मान्नाट्यरसाः स्मृताः ॥६/३३॥

- ૨ ભરતના રસસૂત્રની ચર્ચા વિવિધ આચાર્યોના મત સાથે કરો. ૧૪
અથવા
- ૨ પેશ્તાગૃહના નિર્માણ બાબતે નાટ્યશાસ્ત્ર અનુસંધાને નોંધ લખો. ૧૪
- ૩ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે ટૂંકનોંધ લખો : ૨૦
(૧) નાટ્યોત્પત્તિકથા
(૨) નાટ્યવૃત્તિ
(૩) સ્થાયીભાવ
(૪) શૃંગાર તથા વીરરસ વિશે નોંધ લખો.
- ૪ નીચેનામાંથી કોઈ પણ છ પ્રશ્નોના બે-ત્રણ વાક્યોમાં જવાબ આપો : ૧૨
(૧) દૈત્યો દ્વારા નાટકમાં વિઘ્ન શા માટે ઊભું કરવામાં આવતું હતું ?
(૨) નાટ્યશાસ્ત્ર ઉપર પ્રસિદ્ધ ટીકા લખનાર કોણ ? તે ટીકાનું નામ જણાવો.
(૩) ભરતમુનિ અનુસાર નાટ્યનું પ્રયોજન ટૂંકમાં જણાવો.
(૪) ભરતમુનિએ નાટ્યની કેટલી વૃત્તિ કહી છે ? કઈ-કઈ ?
(૫) સાત્ત્વિકભાવ એટલે શું ?
(૬) નવ રસના નામ લખો.
(૭) નાટકના અધિકારી કોણ છે ?
- ૫ નીચેનામાંથી સાચો વિકલ્પ શોધીને લખો : ૧૦
(૧) નાટ્યશાસ્ત્ર પરની ટીકાનું નામ જણાવો.
(a) અભિનવગૃહ (b) અભિનવ ભારત
(c) અભિનવભારતી (d) અભિનવ
(૨) ભરતમુનિએ નાટ્યોત્પત્તિની કથા કઈ શૈલીમાં કહી છે ?
(a) વૈદિક (b) પૌરાણિક
(c) લૌકિક (d) નાટ્ય
(૩) અનુભિતિવાદ કોનો છે ?
(a) ભટ્ટ લોલ્લટ (b) શંકુક
(c) ભટ્ટનાયક (d) અભિનવગુપ્ત

- (૪) નાટ્યવેદની રચના માટે સામવેદમાંથી શું લેવામાં આવ્યું ?
 (a) પાઠ્ય (b) અભિનય
 (c) રસ (d) ગીત
- (૫) ભરતને કેટલા પુત્રો હતા ?
 (a) ૧૦૮ (b) ૧૦૪
 (c) ૧૦૩ (d) ૧૦૦
- (૬) અભિચારીભાવ કેટલા છે ?
 (a) ૪૩ (b) ૨૩
 (c) ૩૩ (d) ૧૩
- (૭) 'રંગપીઠ'ની મધ્યમાં કોની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવે છે ?
 (a) વિષ્ણુ (b) બ્રહ્મા
 (c) ગણેશ (d) સરસ્વતી
- (૮) વિષ્ણુએ પોતાના કેશને બાંધતો એમાંથી કઈ વૃત્તિ ઉત્પન્ન થઈ ?
 (a) આરભટ્ટી (b) ભારતી
 (c) કેશિકી (d) સાત્વત્તિ
- (૯) નાટ્યગૃહનું નિર્માણ કોણે કર્યું ?
 (a) વિશ્વકર્મા (b) વિશ્વદેવતા
 (c) વિશ્વાનર (d) વાયુ
- (૧૦) શૃંગાર રસનો સ્થાયી ભાવ શું છે ?
 (a) હાસ્ય (b) ઉદ્દવેગ
 (c) રતિ (d) નિર્વેદ